

І. Й. Магновський

Національний університет “Одеська юридична академія”,
професор кафедри загальноправових
та гуманітарних дисциплін,
доктор юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ В РЕФОРМУВАННІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

© Магновський І. Й., 2016

У статті в правовому аспекті розглянуто регіональний підхід реформування територіального устрою України, як один із можливих варіантів його удосконалення. Висвітлено розуміння такої багатоаспектної категорії як регіон. З урахуванням історичного досвіду, сучасних політичних реалій та перспектив майбутнього, обґрунтовано тенденцію щодо оптимізації територіального устрою держави, зокрема доцільності укрупнення адміністративно-територіальних одиниць шляхом утворення відповідних регіонів. Визначено територіальне укрупнення і розмежування регіональних кордонів за критеріями їхніх особливостей: історико-політичні; соціально-економічні; географічні та кліматичні; етнічні та національно-культурні. Наведено складові сукупного потенціалу регіону, зокрема: трудовий, споживчий, інфраструктурний, виробничий, інноваційний, фінансовий, інституційний та природно-ресурсний. Констатовано, що регіоналізація територіального устрою України має оптимізований та децентралізований характер і дає змогу ефективно здійснювати державну політику в країні у поєднанні з розвитком самоврядування, а також забезпечить пропорційний соціально-економічний і національно-культурний розвиток регіонів, збереже їхню самобутність та забезпечить політичну стабільність у суспільстві загалом. Запровадження та розширення процесу регіоналізації в Україні сприятиме подальшому поглибленню демократизації суспільства.

Ключові слова: регіон, територія, адміністративно-територіальний поділ, територіальний устрій, регіоналізація, глобалізація.

И. И. Магновский

ПРАВОВОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ПОДХОДА В РЕФОРМИРОВАНИИ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО УСТРОЙСТВА УКРАИНЫ

В статье в правовом аспекте рассмотрен региональный подход реформирования территориального устройства Украины, как один из возможных вариантов его совершенствования. Освещено понимание такой многоаспектной категории как регион. С учетом исторического опыта, современных политических реалий и перспектив будущего, обоснованно тенденцию оптимизации территориального устройства государства, в частности целесообразности укрупнения административно-территориальных единиц путём образования соответствующих регионов. Определены территориальное укрупнение и разграничение региональных границ по критериям их особенностей: историко-политические; социально-экономические; географические и климатические; этнические и национально-культурные. Приведены составляющие совокупного потенциала региона, в том числе: трудовой, потребительский, инфраструктурный, производственный, инновационный, финансовый, институциональный и природно-ресурсный. Констатировано, что регионализация территориального устройства

України носить оптимізований і децентралізований характер і дозволить ефективно здійснювати державну політику в країні в поєднанні з розвитком самоуправління, а також забезпечить пропорційне соціально-економічне і національно-культурне розвиток регіонів, збережить їх самобутність і забезпечить політичну стабільність в суспільстві в цілому. Впровадження і розширення процесу регіоналізації в Україні буде сприяти подальшому углубленню демократизації суспільства.

Ключевые слова: регион, территория, административно-территориальное деление, территориальное устройство, регионализация, глобализация.

I. Y. Mahnovskyi

THE LEGAL INTERPRETATION OF A REGIONAL ACCESS IN FORMATION OF THE TERRITORIAL MECHANISM OF UKRAINE

In the article in legal aspect considered regional approach of reforming of the territorial mechanism of Ukraine, as one of the possible options for improvement. Highlighted understanding such multifold category as region. With a glance to historical experience, modern political realities and future prospects, tend was valid for the optimizing of the territorial mechanism of Ukraine, including the feasibility of consolidation of administrative units by the formation of prorated regions. Defined territorial enlargement and consolidation of regional boundaries by the individual criteria: historical and political; socio-economic; geographic and climatic; ethnic and national-cultural. Brought the element of the aggregated potential of the region: labor, consumer, infrastructural, productive, innovation, financial, institutional and natural resources. Stated that the regionalization of the territorial mechanism of Ukraine has optimized and decentralized nature and will allow effectively realize national policy in the country, coupled with the development of government and provide proportional socio-economic and cultural elaborateness of the regions preserve their identity and ensure political stability in society in general. The introduction and expansion of the process of regionalization in Ukraine will contribute to further deepening democratization of society.

Key words: region, territory administrative-territorial division, territorial structure, regionalization, globalization.

Постановка проблеми. Удосконалення територіального устрою України на сучасному етапі є одним із пріоритетних напрямів її розвитку як демократичної, правової держави. За часів незалежності України як самостійної держави науковці та законотворці започаткували певну кількість проєктів щодо реформування її територіального устрою, але наразі проблема залишилася невирішеною. Тому сьогодні існує витребувана часом нагальна потреба у новітніх підходах проведення ефективної реорганізації адміністративно-територіального поділу України, що породжує актуальність та необхідність вирішення цієї проблематики.

Аналіз дослідження проблеми. Сьогодні популярні серед політиків і науковців України ідеї самоврядування великих регіонів на основі об'єднання кількох сучасних областей. Так в даному ракурсі присвятили свої творчі напрацювання дослідники з різних галузей науки (С. В. Адамович, О. В. Батанов, С. О. Біла, П. П. Білик, Я. В. Верменич, М. І. Карлін, В. В. Кравченко, В. С. Кравців, І. І. Мельник, П. І. Надолішній, А. П. Пономарьов), більшою мірою історії, політології, регіональної економіки та економічної географії, меншою – юриспруденції, що спонукає до правового осмислення заданих підходів.

Метою і завданням цієї статті є висвітлення у правовому аспекті регіонального підходу щодо реформування адміністративно-територіального устрою України.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з цим варто відзначити Закони України “Про стимулювання розвитку регіонів” від 8 вересня 2005 року [1], що визначає принципи реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій та “Про засади державної регіональної політики” від 5 лютого 2015 року, який спрямований на регіональні стратегії розвитку [2]. Також уряд України напередодні затвердив державну стратегію регіонального розвитку до 2020 року, необхідність якої викликана об'єктивними і суб'єктивними причинами, що увібрала в себе кращий досвід європейських зразків подібних стратегій розвитку територій [3].

До останнього часу, як підкреслює О. В. Батанов, у вітчизняній науковій літературі визначенню і дослідженню категорії “регіон” не приділялося належної уваги, хоча в останні роки в цьому напрямку і зроблені певні кроки. Зараз проблематика регіону інтенсивно розробляється широким колом дослідників. Питання регіональної політики поступово стають тематикою політичних документів, виступів, звернень державних діячів, актів посадових осіб та органів влади, що є складовою частиною багатьох політичних дискусій, отримавши нове висвітлення у контексті проблем глобалізації [4, с. 643].

Наприклад, під регіоном П. П. Білик розуміє територію, яка володіє сукупністю загальних, взаємопов'язаних характеристик. Деякі автори вважають регіоном частину народногосподарського комплексу з певними ландшафтом, кліматом, корисними копалинами, а також зі специфічною виробничою спеціалізацією, яка залежить від щільності населення, характеру його поселень, традиційних занять, відносин з жителями інших регіонів, що великою мірою визначаються етнонаціональним, конфесійним, лінгвістичним складом жителів конкретної території, міграційними процесами, статевіковою структурою та характером відтворення населення тощо. Для прихильників цього підходу головне значення має природна, географічна, демографічна та економічна самобутність території [5, с. 32].

У юридичній енциклопедії поняття “регіон” – [лат. regio (regionis) – область, район, напрямок, кордон] – частина території країни (район, область та ін.), що відрізняється сукупністю природних або історично сформованих економіко-географічних умов і національним складом населення [6, с. 254].

В. В. Кравченко зазначає, що регіон – частина території держави (будь-яке територіальне утворення всередині країни), яка характеризується комплексом притаманних їй ознак (фізико-географічних, соціально-економічних, етнографічних, ресурсних, соціально-історичних та ін.). Регіонами можуть бути і офіційно адміністративно-територіальні одиниці, і неофіційні територіальні одиниці – вільні ареали, наприклад, вільні економічні зони, зони стихійного або екологічного лиха, басейни корисних копалин і т. ін. Відповідно виділяють регіони: адміністративний (політичний), соціально-економічний, географічний і т. ін. Утім, терміном “регіон адміністративний” позначають вищу адміністративно-територіальну одиницю держави (область, Автономна Республіка Крим, місто-регіон), для жителів якої характерна наявність загальних політичних, економічних і соціальних інтересів, з метою представлення та задоволення котрих створюються органи регіонального управління або самоврядування [7, с. 373].

За визначенням О. М. Невелева, регіон – це складова територіального устрою держави, яка являє собою певну географічну спільність, територіальну та природно-господарську (зі схожими умовами соціально-економічного розвитку) цілісність та обумовлює можливість створення системи органів управління, котрі покликані здійснювати ефективне самоврядне і державне управління регіональним розвитком у рамках єдиної державної соціально-економічної політики. Тому регіон слід розглядати як завершений територіально-господарський комплекс [8, с. 15].

Слід зазначити позицію В. В. Шилова, де регіон – це соціально-економічний простір з певною природно-географічною територією, яка відзначається відповідним характером виробництва, специфічними історико-культурними та демографічними особливостями, адміністративно-політичною територією і кордонами, а також однотипною нормативно-правовою базою [9, с. 51].

Враховуючи викладене вище, доцільно запропонувати власне визначення поняття “регіон”, який є відповідною природно-географічною територією частини держави, з характерним ресурсним

потенціалом, з належними адміністративно-територіальними одиницями, з притаманними установленими особливостями соціально-економічного розвитку, етнопонаціональним складом населення, з наявними органами державної влади та самоврядування, котрі здійснюють регіональне управління.

У зазначеному контексті слід погодитися з російським дослідником-регіоналістом О. М. Барбаковим у тому, що саме поняття регіону включає у себе кілька складових, що мають, своєю чергою, системний характер [10]. Серед яких фізико-географічна структура регіону; його економічна складова; складова, котра зумовлена політико-адміністративним поділом території регіону, його політико-адміністративною структурою; його етнічна структура; соціокультурна складова; складовою “регіону” по ранжиру, але не за значенням, виступає нормативно-правова складова; політична складова, яка обумовлює загальну політику його функціонування, складаючи відповідну регіональну частину загальної політичної системи держави. У структурному відношенні остання представляє цілісну, телеологічно обґрунтовану, упорядковану сукупність політичних інститутів, ролей, відносин, процесів, принципів політичної організації суспільства в регіонах, підпорядкованих прийнятим у конкретному суспільстві політичним, соціальним, юридичним, ідеологічним, культурним нормам, історичним традиціям і настановам політичного режиму [11, с. 5].

Саме політична система в регіоні, на думку О. М. Барбакова, організовує системні відносини між суспільством і державою, визначає стан політичних процесів, що включають інституціоналізацію влади, характеризує стан політичної діяльності, рівень політичної мотивації та політичної творчості в суспільстві, характер політичної участі, неінституціоналізованих політичних відносин [12].

Підкреслюючи роль поняття “регіон” в управлінні, деякі дослідники навіть походження терміна “регіон” починають пояснювати не тільки в традиційному ключі, від латинського regio (напрямок, межа), а й від regere (вести, направляти, керувати). Тим самим наголошують, що семантика такого поняття має дві взаємопов’язані складові: основну – просторову, і метафоричну, що передбачає почуття влади [13, с. 24].

Слід зазначити, що більшість учених у процесі визначення досліджуваного терміна акцентують увагу переважно на організаційних структурах, на які покладено функції управління на рівні регіонів. Наприклад, дослідник Т. М. Безверхнюк розглядає наступні типи структур регіонального управління, як державне управління (на регіональному рівні), державне регулювання регіонального розвитку, регіональне управління [14]. Інші приділяють увагу принципам і методам регіонального управління, аналізують галузеву і функціональну структуру господарства регіону, як об’єкта управління [15]. Питанням управління регіональним розвитком і його нормативно-правовим забезпеченням в останні роки присвячено низку дисертаційних досліджень, зокрема таких учених, як М. Є. Дейч [16], В. С. Куйбіда [17], А. В. Мерзляк [18].

За свідченням О. В. Молодцова, перспективи вдосконалення політико-правових інститутів місцевого самоврядування та регіонального управління, зміна їхнього конституційно-правового статусу як головних суб’єктів адміністративно-територіального поділу є об’єктивною основою активізації дослідження проблематики регіонального розвитку. Провідне місце в ній займає саме ідея регіоналізації України, процеси здійснення якої стають принципово іншими в умовах глобалізації економіки та формування інститутів інформаційного суспільства. Ці екзогенні фактори значною мірою впливають на модернізацію органів публічного управління України, зміну механізмів регулювання регіонального розвитку. Цей процес відбуватиметься на основі інституціональних змін, які заплановані політичною та адміністративно-територіальною реформами [19, с. 318]. При цьому слід підтримати думку В. М. Шкабаро в тому, що сьогодні характерними проблемами адміністративно-територіального устрою України є, зокрема, законодавча неврегульованість правового статусу адміністративно-територіальних одиниць та їх недостатнє забезпечення фінансово-економічної та соціальної самодостатності [20, с. 59].

Розробляючи критерії формування регіонів у процесі адміністративно-територіальної реформи, М. П. Круглов констатує, що відповідно до популярної сучасної методики, сукупний потенціал регіону обчислюється з восьми окремих потенціалів: трудового, споживчого, інфраструктурного, виробничого, інноваційного, фінансового, інституційного та природно-ресурсного

характеру [21, с. 8]. При цьому П. П. Білик зазначає, що природно-кліматична, економічна, соціальна неоднорідність регіонів обумовлює існування у них об'єктивних розбіжностей між умовами життєдіяльності населення. А це породжує необхідність здійснення диференційованої політики, спрямованої на соціально-економічний розвиток кожного регіону [5, с. 34].

На наше переконання, в адміністративно-територіальному поділі України на сучасному етапі має бути покладена і конституційно закріплена відповідна система, в основі якої має бути обґрунтування територіального укрупнення і розмежування регіональних кордонів за критеріями їхніх особливостей: 1) історико-політичні; 2) соціально-економічні; 3) географічні та кліматичні; 4) етнічні та національно-культурні.

Ураховуючи динамічні процеси господарської інтеграції і, у зв'язку з цим, агломерації та урбанізації, соціально-господарські відносини давно вийшли за межі управління ними в рамках областей. Про це свідчить і практика соціально-економічних зв'язків Донбасу, і інших мега-регіонів, таких як Галичина, відмежоване від неї гірськими хребтами Закарпаття та інші території України. Така ситуація зумовлена, передусім, історико-політичним минулим регіонів України, які перебували у складі інших держав, що вплинуло на їх національний і соціальний склад населення, економічні зв'язки, структуру господарювання, етнокультурні традиції і т. ін.

Зрештою, як зазначає В. В. Фесенко, глобалізація економічного розвитку має важливі наслідки для держави. В умовах демократизації центральна влада обумовлена виражати і проводити в життя загальнонаціональні інтереси, враховуючи регіональні. Однак центр не завжди може врахувати їх специфічність, особливо в тих випадках, коли їх реалізація вимагає виходу за межі державних кордонів. Під впливом глобалізації в кожній окремій країні створюються свої ядра, напівпериферії і периферії. Саме через ядра – мегаполіси або найрозвиненіші регіони країни, а не через національні органи влади, здійснюється залучення останньої до світових та глобалізаційних процесів [22, с. 67].

Такі процеси найхарактерніші для такої багатонаціональної і географічно великої держави Східної Європи, як Україна. Об'єктивне існування регіонів вітчизняні вчені виявили вже давно, і воно тією чи іншою мірою відображено в доробках сучасних дослідників, що говорить про гостру обумовленість розробки конституційно-правового реформування територіального устрою України. Регіоналізм як феномен, констатує І. Т. Зварич, вже став реальністю сучасного буття суспільства [23, с. 4]. Тому наукові праці вчених, насамперед, важливі своєю критеріальною основою регіонального розвитку.

За твердженням дослідників, регіон є природним економіко-адміністративно-управлінським територіальним утворенням. У більшості випадків географічно територіальні межі регіонів природно пов'язані з історичними адміністративними кордонами областей України, які можуть стати базовими регіональними структурами держави. Тому пропозиції щодо перегляду адміністративно-територіального уявлення регіонів вимагають зваженого підходу і детального аналізу [24].

Висновки. Отже, регіоналізація територіального устрою України має оптимізований та децентралізований характер і дає змогу ефективно здійснювати державну політику в країні у поєднанні з розвитком регіонального та місцевого самоврядування, а також забезпечить пропорційний соціально-економічний і національно-культурний розвиток регіонів, збереже їхню самобутність та забезпечить політичну стабільність у суспільстві загалом.

При цьому вчені констатують, що розширення процесу регіоналізації в Україні сприятиме подальшому поглибленню демократизації суспільства. На підставі цього перспективними і актуальними є подальші наукові дослідження впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на процеси регіоналізації в Україні [25, с. 151].

1. Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів” від 8 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 51. – Ст. 548. 2. Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року / Затверджена Кабінетом Міністрів України від 21 листопада 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmn.gov.ua/control/publish/article?art_id=246872049. – Назва з екрана. 3. Закон України “Про засади державної регіональної політики” від 5 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 13. – Ст. 90.

4. Конституційне право України. Академічний курс: підручник: у 2-х т. – Т. 2. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2008. – 800 с. 5. Білик П. П. Поняття та правова сутність управлінської категорії “регіон” [Текст] / П. П. Білик // Право України: Юридичний журнал. – 2001. – № 11. – С. 32–35. 6. Юридична енциклопедія: у 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: “Укр. енцикл.”, – 2003. – Т. 5: П – С. – 776 с. 7. Кравченко В. В. Конституційне право України: навчальний посібник. – Вид. 4-те, виправ. та доповн. – К.: Атіка, 2007. – 568 с. 8. Невелєв О. М. Упорядкування адміністративно-територіального устрою та вдосконалення системи місцевого самоврядування в Україні // Економічний часопис XXI. – № 1. – 2004. – С. 12–16. 9. Шилов В. В. Три підходи к поняттю “регіон” / В. В. Шилов // Регион: проблемы и перспективы. – 1997. – № 4. – С. 50–51. 10. Барбаков О. М. Регион как объект управления / О. М. Барбаков // Социол. исслед. – 2002. – № 7. – С. 97–99. 11. Борисов В. К. Теория политической системы / В. К. Борисов. – М.: О-во Знание РСФСР, 1991. – 36 с. 12. Барбаков О. М. Региональное управление: реалии и перспективы / О. М. Барбаков. – СПб.: Лань, 1999. – 288 с. 13. Клемешев А. П. Регион в условиях глобализации / А. П. Клемешев // Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки. – 2005. – № 2. – С. 22–38. 14. Безверхнюк Т. М. Принципи регіонального управління: порівняльний аналіз вітчизняного та європейського досвіду / Т. М. Безверхнюк // Ефективність державного управління: зб. наук. праць. – Вип. 13. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – С. 13–20. 15. Миронова Т. Л. Управління розвитком регіону [Текст] / Т. Л. Миронова, О. Л. Добровольська, А. Ф. Процай, С. Ю. Колодій. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с. 16. Дейч М. Є. Розвиток корпоративних форм державного управління регіоном: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління / М. Є. Дейч: Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк, 2005. – 19 с. 17. Куйбіда В. С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування [Текст]: дис... д-ра наук з держ. упр.: спеціальність 25.00.04 – місцеве самоврядування / В. С. Куйбіда: Національна академія держ. Управління при Президентові України. – К., 2003. – 511 с. 18. Мерзляк А. В. Державне управління іноземними інвестиціями: регіональний аспект [Текст]: дис. ... д-ра наук з держ. упр.: спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління / А. В. Мерзляк: Національна академія держ. Управління при Президентові України. – К., 2003. – 529 с. 19. Молодцов О. В. Поняття та сутність нової регіоналізації // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2005. – № 4. – С. 318–324. 20. Шкабаро В. М. До питання реформування адміністративно-територіального устрою України // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія “Юридичні науки”. – 2011. – № 1 (1). – С. 56–60. 21. Круглов М. П. Партія знову посилає Давидова? / М. П. Круглов // Голос України. – 22 червня 2005. – № 113 (3613). – С. 8. 22. Фесенко В. В. Регіональні виміри глобалізаційних процесів: український контекст // Розвиток України в регіональній перспективі: політичні, економічні, соціальні проблеми регіоналізації: конф. укр. випускників програм наук. стажування у США: Виступи учасників та дискусія, Харків, 25–27 травня 2001 р. / Kennan Institute; Woodrow Wilson International Center for Scholars / відп. ред. О. Гарань. – К.: Стило, 2002. – С. 63–78. 23. Зварич І. Т. Регіональні особливості розвитку етнополітичних процесів в Україні: автореф. дис... д-ра політ. наук: спеціальність 23.00.05. – етнополітологія та етнодержавознавство / І. Т. Зварич. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – К., 2005. – 52 с. 24. Чернецький Ю. Регіон – має звучати гордо // День. – № 141. – 8 серпня 2000. – С. 3. 25. Горло Н. В. Моделі регіоналізації в західних країнах і в Україні: порівняльний аналіз // Грані. – №3 (65). – 2009. – С. 147–151.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy “Pro stymulyuvannya rozvytku rehioniv” vid 8 veresnya 2005 roku [The Law of Ukraine On stimulating regional development on September 8 2005]. Supreme Council of Ukraine (VVR). 2005, Vol. 51. Art. 548. 2. Derzhavna stratehiya rehional’noho rozvytku do 2020 roku [National Strategy of Regional Development 2020]. Approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 21, 2013. Available at: http://www.kmn.gov.ua/control/publish/article?art_id=246872049. 3. Zakon Ukrainy “Pro zasady derzhavnoyi rehional’noyi polityky” vid 5 lyutoho 2015 rok [The Law of Ukraine On Principles of State Regional Policy dated February 5, 2015]. Supreme Council of Ukraine (VVR), 2015, Vol. 13. Art. 90.

4. *Konstytutsiynne pravo Ukrayiny. Akademichnyy kurs: Pidruchnyk: u 2-kh T. [Constitution allaw of Ukraine Academic Course Tutorial in 2 T.T. 2]. Pod Society. Ed. YS Shemshuchenko. Kiev: of Publisher legal opinion Publ, 2008. 800 p.*

5. Bilyk P. P. *Ponyattya ta pravova sutnist' upravlins'koyi katehoriyi "rehion" [Theconceptandlegalnatureofcategorymanagementregion]. Law: Law Journal. 2001. Vol. 11. pp. 32-35.*

6. *Yurydychna entsyklopediya: V 6 t.[LegalEncyclopediaIn6 t.]. Redkol. : Y. S. Shemshuchenko (ed. Ed.) And others. Kyiv Eng. Entsykl Publ. 2003. Vol. 5: P – C. 776 p.*

7. Kravchenko V. V. *Konstytutsiynne pravo Ukrayiny: Navchal'nyy posibnyk [Constitutional law of Ukraine Textbook]. Vyd.4 something correct. and fulfill. Kyiv: Atika Publ, 2007. 568 p.*

8. Nevelyev O. M. *Uporyadkuvannya administratyvno-terytorial'noho ustroyu ta vdoskonalennya systemy mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini [Stream lining administrative and territorial structure and improving the system of local government in Ukraine]. Economic Journal XXI. Vol. 1. 2004. pp. 12–16.*

9. Shilov V. V. *Tri podkhoda k ponyatiyu "region" [Three approaches to the concept of region]. Region: Problems and Prospects. 1997. Vol. 4. pp. 50–51.*

10. Barbakov O. M. *Region kak ob"ekt upravleniya [The region as a control object Sotsiologicheskieissled]. 2002. Vol. 7. pp. 97–99.*

11. Borisov V. K. *Teoriya politicheskoi sistemy [The theory of the political system]. Moscow: awareness of the RSFSR Publ, 1991. 36 p.*

12. Barbakov O. M. *Regional'noe upravlenie: realii i perspektivy [Regional Management Realitiesand Prospects]. SPb. Lan Publ, 1999. 288 p.*

13. Klemeshev A. P. *Region v usloviyakh globalizatsii [The region in the conditions of globalization]. Vestnik VSU. Series Humanities. 2005. Vol. 2. pp. 22–38.*

14. Pryntsy py rehional'noho upravlinnya: porivnyal'nyy analiz vitchyznyanoho ta yevropeys'koho dosvidu [Principles of regional management comparative analysis of national and Europe an experience]. *The efficiency of public administration: Coll. Science. works.Vol.13. Lviv, LRI NAPA, 2007. pp.13–20.*

15. Myronova T.L. *Upravlinnya rozvytkom rehionun [Development Management rehionu]. Kyiv Center of educational literature Publ, 2006. 328 p.*

16. Deych M. Ye. *Rozvytok korporatyvnykh form derzhavnoho upravlinnya rehionom: avtoref. dys... kand. nauk z derzh. upr.: spetsial'nist' 25.00.02 – mekhanizmy derzhavnoho upravlinnya [The development of corporate governance forms a region Thesis Thesis candidate Science of the state Exercise specialty 25.00.02mechanisms of public administration. Donetsk State. University of Management. Donetsk, 2005.19 p.*

17. Kuybida V. S. *Orhanizatsiyno-funktsional'ni pryntsy py i metody diyal'nosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya: dys... d-ra nauk z derzh. upr.: spetsial'nist' 25.00.04 – mistseve samovryaduvannya [Organizational and functional principles and methods of local government dis Dr Sciences of state Exercise specialty 25.00.04 local government]. National Academy of state. Office of the President of Ukraine. Kyiv, 2003. 511p.*

18. Merzlyak A. V. *Derzhavne upravlinnya inozemnyimi investytsiyamy: rehional'nyy aspekt: dys. ... d-ra nauk z derzh. upr.: spetsial'nist' 25.00.02 – mekhanizmy derzhavnoho upravlinnya [State Department foreign investments regional aspect the dissertation Dr Sciences of state Exercise specialty25.00.02 mechanisms of public administration]. National Academy of State. Office of the President of Ukraine. Kyiv, 2003. 529 p.*

19. Molodtsov O. V. *Ponyattya ta sutnist' novoyi rehionalizatsiyi [The concept and essence of the new regionalization]. Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. 2005. Vol. 4. pp. 318–324.*

20. Shkabaro V. M. *Do pytannya reformuvannya administratyvno-terytorial'noho ustroyu Ukrayiny [On the issue of administrative-territorial structure of Ukraine]. Herald Alfred Nobel University. Series "Jurisprudence". 2011. Vol. 1 (1). pp. 56–60.*

21. Kruhlov M. P. *Partiya znovu posylaye Davydova? [PartysendsDavidback]. Voice of Ukraine. 22 June 2005. Vol. 113 (3613). p. 8.*

22. Fesenko V. V. *Rehional'ni vymiry hlobalizatsiynykh protsesiv: ukrayins'kyy kontekst [Regional dimensions of globalization Ukrainian context]. Development of Ukraine in regional perspective: political, economic and social problems of regionalization: Conf. Ukrainian. Alumni of Sciences. training in the United States: Presentations and discussion participants, Kharkiv, 25-27 May 2001. Kyiv: Stylos Publ, 2002. pp. 63-78.*

23. Zvarych I. T. *Rehional'ni osoblyvosti rozvytku etnopolitychnykh protsesiv v Ukrayini:avtoref. dys... d-ra polit. nauk: spetsial'nist' 23.00.05 – etnopolitolohiya ta etnoderzhavoznavstvo [Ukraine Author dis Dr flight science sspecialty 23.00.05 Ethnic Political and etnoderzhavoznavstv]. Institute of Political and Ethnic Studies. Ivan Kuras National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 2005. 52 p.*

24. Chernets'kyy Yu. *Rehion – maye zvuchaty hordo [Region a sound proudly]. Day. Vol. 141. 8 August 2000. p 3.*

25. Horlo N. V. *Modeli rehionalizatsiyi v zakhidnykh krayinakh i v Ukrayini: porivnyal'nyy analiz [Models of regionalization in Western countries and in Ukraine: comparative analysis]. Faces. Vol. 3 (65). 2009. pp. 147–151.*